

SISEMINISTEERIUM

ULATUSLIKU EVAKUATSIOONI KORRALDAMISE ÕIGUSLIKUD ALUSED

2017

Sisukord

Eessõna	3
1. Üldine	5
1.1. Ulatusliku evakuatsiooni sisu.....	5
1.2. Ulatusliku evakuatsiooni otsustamise õiguslikud alused	7
1.3. Ulatusliku evakuatsiooni korraldaja ja korraldaja õigused.....	11
2. Ulatuslikuks evakuatsiooniks valmistumine.....	13
3. Ulatusliku evakuatsiooni läbiviimine	20
3.1. Ulatusliku evakuatsiooni otsustamine	20
3.2. Ulatusliku evakuatsiooni korraldus	21
3.3. Elanike teavitamine	21
3.4. Evakuatsiooni lõpetamine.....	22
4. Evakuatsiooni läbiviimisega tekkinud kulude katmine.....	23
Lisa 1. Kohaliku omavalitsuse üksuse evakuatsioonikohtade plaan.....	28
Lisa 2. Juhis elanikele kuidas evakuatsiooni korral tegutseda.....	30
Lisa 3. Vabariigi Valitsuse korralduse näidis.....	31
Lisa 4. Eriolukorra juhi korralduse näidis	32
Lisa 5. Eriolukorra tööde juhi käskkirja näidis.....	33
Lisa 6. Evakuatsiooniskeem	34

Eessõna

Suuremate õnnetuste korral võib tekkida olukord, kus mingi piirkond või ala muutub ajutiselt või pikemaks ajaks elamiskõlbmatuks. Näiteks üleujutuse, laiaulatusliku mürgise kemikaali levimise, kiirgushädaolukorra või muude sündmuste korral võib tekkida olukord, kus inimeste ohutuse tagamine on võimalik vaid nende viimisega teise ohutusse asukohta.

Evakuatsioon on meede, mida rakendatakse vaid äärmusliku vajaduse korral. Lisaks sellele, et evakuatsiooni läbiviimine on kulukas, näitab rahvusvaheline kogemus, et evakueerimine põhjustab inimestele tugevat stressi, nad haigestuvad kergemini ning olukorrast taastumine võtab evakueeritutel rohkem aega kui kohapeale jäänutel. Seetõttu kaalutakse iga juhtumi korral põhjalikult, kas on otstarbekam inimestel varjuda (jääda koju, töökohta jm) või evakueeruda (minna ohutusse kohta). Näiteks rakendatakse kiirguse või mürgistust põhjustavate lekete, epideemiate, terroristlike rünnakute puhul pigem varjumist; ulatuslike põlengute ja üleujutuste korral aga evakuatsiooni.

Sõltumata põhjustest, miks evakuatsioon läbi viiakse, on oluline, et kõik evakuatsiooniga seotud osapooled saaksid ühte moodi aru, mida ulatuslik evakuatsioon tähendab, kes ulatuslikku evakuatsiooni korraldab ning mis on kellegi ülesanded ulatusliku evakuatsiooni korral.

Ulatusliku evakuatsiooni läbiviimist hädaolukorras käsitleb hädaolukorra seadus (edaspidi *HOS*) ja selle alusel kehtestatud Vabariigi Valitsuse 22.06.2017 määrus nr 112 „Hädaolukorra lahendamise juhtimise, lahendamisel osalevate asutuste ja isikute koostöö, avalikkuse teavitamise ja asutustevahelise teabevahetuse ning ulatusliku evakuatsiooni läbiviimise nõuded ja kord“ (edaspidi *määrus*). Juhendmaterjal ei käsitle ulatusliku evakuatsiooni läbiviimist sõjaliste ohtude korral.

Ulatusliku evakuatsiooni (rahvusvahelises kirjanduses massevakuatsiooni) läbiviimisel ei ole rahvusvaheliselt ühtselt kokkulepitud põhimõtteid, pigem sõltub riikide valmisoleku tase ja evakuatsiooni läbiviimise praktika sageli ohtude iseloomust (kas valmistatakse maavärinateks või orkaanideks ja kui kiiresti on vaja evakueerida), riigi rahalistest võimalustest ning traditsioonidest (mida tagab riik ja mida peab inimene ise tagama). Ohte, mille puhul võiks ulatusliku evakuatsiooni läbiviimist vaja minna, on Eestis vähe. Samas peame olema valmis üleujutusteks, suuremateks tööstusõnnetusteks ning elutähtsate teenuste katkestusteks. See tähendab, et evakuatsiooni vajadus tekib tõenäoliselt väga kiiresti ning seetõttu on oluline inimeste ja asutuste valmisolek. Antud juhendmaterjal on koostatud eesmärgiga suurendada elanike ja erinevate asutuste teadlikkust ning suunata

kohalike omavalitsuste ja teiste hädaolukorra lahendamiseks seotud asutuste tegevust ulatusliku evakuatsiooni läbiviimiseks valmistumisel.

1. Üldine

1.1. Ulatusliku evakuatsiooni sisu

Käesolev peatükk selgitab ulatusliku evakuatsiooni sisu HOS § 16 alusel.

Ulatuslik evakuatsioon on hädaolukorra või selle ohu korral elanikkonna ajutine ümberpaigutamine ohustatud alalt ohutusse asukohta.

Ulatusliku evakuatsiooniga on tegemist juhul, kui on täidetud kõik neli tingimust:

- evakuatsioon viiakse läbi hädaolukorra või hädaolukorra ohu korral;
- paigutatakse ümber elanikkonda;
- ümberpaigutamine toimub pädeva asutuse või isiku otsustamisel; ning
- evakuatsiooni läbiviimiseks antakse elanikele soovitus ohualast lahkuda või rakendatakse viibimiskeeldu.

Järgnevalt selgitame, mida need tingimused täpsemalt tähendavad.

- Ulatuslik evakuatsioon viiakse läbi hädaolukorra või hädaolukorra ohu korral. Hädaolukord on määratletud kui sündmus:

1) millel on kindlad tagajärjed ehk mis:

- a. ohustab paljude inimeste elu või tervist (näiteks kümned hukkunud või sajad kannatanud);
- b. põhjustab suure varalise kahju (näiteks kahju ületab miljon eurot);
- c. põhjustab suure keskkonnakahju (näiteks inimene peab looduskeskkonna eelneva seisundi taastamiseks oluliselt sekkuma) või
- d. põhjustab tõsiseid ja ulatuslikke häireid elutähtsa teenuse toimepidevuses (näiteks on vältimatu abi kättesaadav vaid üksikutes haiglates või on mitmeid tunde kättesaamatu);

2) mille lahendamiseks on vaja asutuste kiire ja kooskõlastatud tegevus;

3) mille lahendamiseks on vaja rakendada tavapärasest erinevat juhtimiskorraldust; ning

4) mille lahendamiseks on vaja kaasata tavapärasest oluliselt rohkem isikuid ja vahendeid.

Selleks, et sündmus oleks käsitatav hädaolukorrana, peavad kõik neli tingimust olema samaaegselt täidetud. Seejuures on oluline tähele panna, et tagajärgi kirjeldavad tunnused ei pea olema korraga täidetud, vaid piisab sellest, et saabunud

on üks tagajärg. Lisaks tagajärgedele on olukorra hädaolukorrana käsitamise eelduseks, et olukorra lahendamiseks on vajalik erinevate asutuste ja isikute kiire kooskõlastatud tegevus. Seega kui tegemist ei ole hädaolukorra või hädaolukorra ohuga¹, ei käsitata inimeste evakueerimist ulatusliku evakuatsioonina HOS-i tähenduses.

Näiteks kui Lasnamäel leitakse II Maailmasõja aegne lennukipomm ning selle likvideerimise eel evakueeritakse ohutuse tagamiseks ümberkaudsete majade elanikud (ca 1 000 elanikku), ei ole vaatamata evakueeritavate suurele arvule tegemist hädaolukorraga². Seda, kas tegemist on hädaolukorra või hädaolukorra ohuga, otsustab olukorda lahendav asutus, ning vaid juhul, kui esinevad HOS-is sätestatud tingimused.

- Ulatusliku evakuatsiooniga on tegemist siis, kui paigutatakse ümber elanikkonda. See tähendab, et evakueeritakse kõik piirkonnas või alas viibivad isikud. Ulatuslik evakuatsioon HOS-i tähenduses ei ole näiteks see, kui inimesed lahkuvad majast tulekahju korral.
- Ümberpaigutamine pädeva asutuse või isiku otsustamisel tähendab, et ulatusliku evakuatsiooniga on tegemist vaid siis, kui ümberpaigutamine toimub kindlas korras ja juhitult. Näiteks kui naabruses asuvast tehast tuleb ebameeldivat (kuid ohutut) lõhna ning elanikud lähevad ära suvilatesse või tuttavate juurde, ilma et keegi ütleks neile, et on soovitatav või vaja lahkuda, täpsustades kuhu, kui kauaks vms, siis ei ole tegemist evakueerimisega vaid elanike vabatahtliku lahkumisega.
- Ulatuslik evakuatsioon HOS-i tähenduses on see evakuatsioon, mis toimub korrakaitseasutuses (edaspidi *KorS*) või HOS-is sätestatud viibimiskeelu kohaldamisel (elanikke kohustatakse piirkonnast lahkuma) või vastava teavitustoimingu tegemisel (elanikke teavitatakse toimuvast ja soovitatakse piirkonnast lahkuda). Vt täpsemalt punktist 1.2.

---

¹ Hädaolukorra oht on olukord, kus ilmnenud asjaoludele antava objektiivse hinnangu põhjal võib pidada tõenäoliseks, et sündmus või sündmuste ahel või elutähtsa teenuse häire võib lähitulevikus laieneda hädaolukorraks.

² Kindlat numbrit, millest alates saab evakuatsiooni lugeda massievakuaatsiooniks, on keeruline pakkuda. ELi nõukogu järelduste eelnõus, mis puudutab massievakuaatsiooni, nenditakse, et massievakuaatsiooni puhul ei ole määravaks teguriks absoluutarvud, vaid hetk, mil sellega toimetulekuks ei jätku kohalikul tasandil suutlikkust ja vahendeid. Eelnõu: nõukogu järeldused katastroofide korral toimuva massievakuaatsiooni kohta Euroopa Liidus, 13.11.2013, 16155/13. Kättesaadav: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-16155-2013-INIT/et/pdf>²

1.2. Ulatusliku evakuatsiooni otsustamise õiguslikud alused

Ulatusliku evakuatsiooni otsustab hädaolukorda lahendav asutus või isik oma pädevuse piires KorS-i §-s 26 või 44 või HOS-i § 31 lõikes 1 sätestatud alustel ja korras.

- KorS-i § 26 järgi on korrakaitseorganil oma pädevuse piires õigus teha toiminguid, millega teavitatakse avalikkust või isikut ohu ennetamisest, ohukahtlusest, ohust või korrarikkumisest (teadaanded, soovitused, hoiatused).
- KorS-i § 44 järgi võib politsei või seaduses sätestatud juhul muu korrakaitseorgan ajutiselt keelata isiku viibimise teatud kohas, kohustada teda sellest kohast lahkuma või kohale teatud kaugusele lähenemisest hoiduma.
- HOS § 31 lõike 1 järgi on Vabariigi Valitsusel, eriolukorra juhil, eriolukorra tööde juhil või eriolukorra juhi määratud ametiisikul õigus kohustada isikut eriolukorra piirkonnast või selle osast lahkuma ning keelata tal eriolukorra piirkonnas või selle osas viibimine.

- KorS § 26 rakendamine, ehk soovituslik evakuatsioon.

Kui tegemist on hädaolukorraga, kuid inimeste elu või tervis pole veel otseselt ohtu sattunud, siis võib pädev korrakaitseorgan inimestel soovitada ohualast lahkuda, kehtestamata viibimiskeeldu.

Näide 1. Soovituslik evakuatsioon

Toimub ulatuslik kaugküttega varustamise katkemine. Katkestus on kestnud lühikest aega, välistemperatuur püsib üle kümne kraadi. Katkestus häirib oluliselt inimeste tavapärast elukorraldust, kuid esialgu ei too kaasa ohtu inimeste elule või tervisele. Kaugküttega varustamise katkemine võib aga kesta rohkem kui nädala ning KOV soovitab elanikel, kellel on võimalik, leida ajutiselt muu lahendus (minna tuttavate juurde jms).

Soovituslikku evakuatsiooni rakendati 2005. aasta jaanuaris, kui torm "Gudrun" tabas Eesti läänerannikut. Kuni 31 m/s puhunud tuul tõstis Pärnus veetaset 295 cm-ni ja Tallinnas 152 cm-ni üle Kroonlinna nulli. Üleujutustes sai kannatada 775 maja ning Lääne Päästkeskus soovitas rannaäärsete majade elanikel evakueeruda. Kokku evakueerus ca 300 inimest.

Oluline on siinkohal see, et kui viiakse läbi soovituslikku evakuatsiooni, ei ole vaja eraldi volitust teavitustoimingu tegemiseks (evakueerumise soovitus andmiseks), sest KorS-i § 26 on riikliku järelevalve üldmeede, mida võib kohaldada iga pädev korrakaitseorgan. See tähendab, et iga hädaolukorra lahendamist juhtiv asutus võib soovitusliku evakuatsiooni otsustada, ka see asutus, kellel ei ole volitust kohustusliku evakuatsiooni läbiviimiseks. Näiteks kohalik omavalitsus soovitab pikaajalise veeavarii korral minna piirkonna elanikel sugulaste või tuttavate juurde. Sama soovitus võib Majandus- ja Kommunikatsiooniministerium elanikele anda ulatusliku elektrikatkestuse korral.

- KorS-i § 44, ehk viibimiskeelu kohaldamine

Korrakaitseorgan võib ajutiselt keelata isiku viibimise teatud kohas, kohustada teda sellest kohast lahkuma või kohale teatud kaugusele lähenemisest hoiduma. Viibimiskeeldu saavad kehtiva seaduse alusel kohaldada näiteks Politsei- ja Piirivalveamet, Kaitsepolitseiamet või Päästeamet.

Näide 2. Ulatuslik evakuatsioon viibimiskeelu kohaldamisega

Linna läbival raudteel juhtub õnnetus kaubarongiga. Tsisternid saavad viga ning neist hakkab lekkima ammoniaaki. Ligipääs tsisternidele on halb, st päästetööde läbiviimine ja lekke likvideerimine võtab eelduslikult päevi (olukorra lahendamiseks on vaja paljude asutuste PÄA, PPA, HÄK, KOV, TA, TJA jt kiire ning kooskõlastatud tegevus).

Kuigi tsisternidest esialgu vaid lekib ammoniaaki (ei levi lähedal asuvate hooneteni) on tõenäoline, et pumpamise käigus tsisternid nihkuvad ja purunevad ning ammoniaak levib kogu ohuala ulatuses. Seepärast otsustab Päästeamet (hädaolukorra lahendamise juhtiv asutus, kellel on PäästeS-st tulenev õigus viibimiskeelu kohaldamiseks), et tuleb kohaldada KorS-i § 44 alusel viibimiskeeldu, st et kõik inimesed tuleb ohualast välja viia.

Inimeste ohualast lahkumist ehk evakuatsiooni läbiviimise korraldab Politsei- ja Piirivalveamet.

Kui asutusel on küll olemas pädevus hädaolukorra lahendamiseks, kuid puudub volitus viibimiskeelu kehtestamiseks, otsustab ulatusliku evakuatsiooni viibimiskeelu alusel üldkorrakaitseorganina Politsei- ja Piirivalveamet. Üldkorrakaitseorganina tegutsemine tähendab seda, et kui sündmuse lahendamine ei kuulu mitte ühegi korrakaitseorgani pädevusse, on see politsei pädevuses (KorS-i § 6 lg 2).

Näide 3. Viibimiskeelu kohaldamine kui otsustaja ja rakendaja on erinevad asutused

Talvisel ajal on ulatusliku elektrikatkestuse tulemusel piirkond elektrita. Liinide taastamine võtab eelduslikult aega 2 nädalat. Ulatuslikust elektrikatkestusest põhjustatud hädaolukorra lahendamist juhib Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium (edaspidi *MKM*). MKM-l ei ole ulatusliku evakuatsiooni otsustamise õigust. Tal on küll pädevus hädaolukorra lahendamist juhtida, kuid tal ei ole volitust kehtestada viibimiskeeldu.

Sellisel juhul ei saa ulatuslikku evakuatsiooni otsustada ka Päästeamet, sest tal on küll viibimiskeelu kehtestamise õigus, kuid ei ole pädevust hädaolukorra lahendamist juhtida.

Nimetatud juhul otsustab ulatusliku evakuatsiooni Politsei- ja Piirivalveamet üldkorrakaitseorganina.

KorS-i viibimiskeelu puhul on tegemist isiku õiguste lühiajalise piiramisega ehk ajutise iseloomuga meetmega. Viibimiskeeldu võib kohaldada kuni aluse äralangemiseni (so ohu lõppemiseni). See tähendab, et kuni püsib põhjus, miks inimesed on evakueeritud, võib nende viibimise ohustatud alal keelata.

- Viibimiskeelu kohaldamine eriolukorras

Kui on selge, et hädaolukorda ei saa lahendada tavapärase meetmetega, siis selleks on HOS-is sätestatud eriolukorra meetmed. Kui viibimiskeeldu peab kohaldama pikemaajaliselt või suuremale alale, tuleb kaaluda eriolukorra väljakuulutamist. Eriolukorras on võimalik kohustada isikut eriolukorra piirkonnast või selle osast lahkuma ning keelata tal eriolukorra piirkonnas või selle osas viibimine. Eriolukorra piirkond on ala, kus eriolukord on välja kuulutatud, st kas terves riigis, ühe või mitme maakonna või KOV-i territooriumil. Eriolukorra puhul kehtib viibimiskeeld eriolukorra väljakuulutamise korralduses määratud ajani, kuid kõige kauem eriolukorra lõpetamiseni (HOS § 31 lg 4).

Eriolukorras on viibimiskeeldu õigus kohaldada:

- Vabariigi Valitsusel;
- eriolukorra juhil (valdkonna eest vastutav minister);
- eriolukorra tööde juhil; või
- eriolukorra juhi määratud ametiisikul.

Näide 4. Ulatuslik evakuatsioon eriolukorras

Võimalus 1. Evakuatsiooni ehk viibimiskeelu kui meetme kohaldamise otsustab Vabariigi Valitsus. Vabariigi Valitsus annab välja korralduse, milles:

- kuulutab välja eriolukorra (nimetab piirkonna);
- määrab eriolukorra juhi (minister);
- nimetab rakendatavad meetmed (kehtestab eriolukorra piirkonnas viibimiskeelu);
- nimetab KOV-d, kes abistavad evakueeritute majutamisel;
- vajadusel nimetab evakuatsiooni läbiviimisega seotud kulude katmise viisi;
- nimetab korralduse avaldamise viisi (näiteks massiteabevahendite valdajatel avaldada korraldus viivitamata ja muutmata kujul).

Võimalus 2. Evakuatsiooni ehk viibimiskeelu meetme kohaldamist võib täpsustada eriolukorra juht. Eriolukorra juht ehk minister annab välja korralduse või käskkirja, milles:

- keelab isikutel eriolukorra piirkonnas või selle osas viibimise alates x kuupäevast;
- täpsustab, mis aja jooksul peavad piirkonnas viibivad inimesed piirkonnast lahkuma (näiteks viivitamata, mingi aja jooksul);
- nimetab viibimiskeelu kohaldamist korraldava eriolukorra tööde juhi või ametiisiku (evakuatsioonijuhi, kui on isik teada) ja annab talle ülesande (midagi teha);
- täpsustab KOV-d, kes abistavad evakueeritute majutamisel;
- nimetab käskkirja avaldamise viisi (näiteks massiteabevahendite valdajatel avaldada korraldus või käskkiri viivitamata ja muutmata kujul).

Võimalus 3. Evakuatsiooni ehk viibimiskeelu meetme kohaldamist (teenistusalastes küsimustes) täpsustab eriolukorra tööde juht. Eriolukorra tööde juht (näiteks PPA peadirektor) annab avalikku korda puudutavates küsimustes välja käskkirja, milles:

- nimetab evakuatsiooni juhi (nimi, amet);
- vajadusel nimetab evakuatsiooni läbiviimiseks rakendatavad ressursid (üksused);
- nimetab käskkirja avaldamise viisi (näiteks tehakse dokument teatavaks dokumendihaldussüsteemi kaudu asjassepuutuvatele isikutele või tehakse otsus teatavaks meediakanalite kaudu).

Käskkirjade ja korralduste näidised on toodud lisas.

1.3. Ulatusliku evakuatsiooni korraldaja ja korraldaja õigused

Kui eelmises peatükis selgitasime, kes otsustab, et evakuatsioon on vaja läbi viia, siis antud peatükis selgitame, kes evakuatsiooni läbi viib ja mis on tema õigused evakuatsiooni korraldamisel.

HOS § 16:

- Ulatuslikku evakuatsiooni korraldab Politsei- ja Piirivalveamet.
- Ulatusliku evakuatsiooni korraldamisel võib Politsei- ja Piirivalveamet kohaldada korrakaitseseaduse §-des 30, 32, 35 ja 45–52 sätestatud riikliku järelevalve erimeetmeid korrakaitseseaduses sätestatud alustel ja korras.

Edasises selgitame nimetatud sätete sisu täpsemini.

1. Ulatuslikku evakuatsiooni korraldab Politsei- ja Piirivalveamet.

Sõltumata sellest, kes evakuatsiooni vajaduse otsustab, viib evakuatsiooni läbi Politsei- ja Piirivalveamet. Politsei- ja Piirivalveamet võib evakuatsiooni korraldada ise või kaasata vajaduse korral evakuatsiooni läbiviimiseks teiste asutuste isikuid ja vahendeid. Vahendite kasutusele võtmine toimub ametiabi korras (asutuste vastastikusel kokkuleppel). Eriolukorras on võimalik ka asja sundvõõrandamine või sundkasutusse võtmine. Õiguse asi sundvõõrandada või sundkasutusse võtta annab eriolukorra juht või tema määratud ametiisik. Vt Lisa 4. Eriolukorra juhi korraldus.

2. Ulatusliku evakuatsiooni korraldamisel võib Politsei- ja Piirivalveamet kohaldada korrakaitseseaduse §-des 30, 32, 35 ja 45–52 sätestatud riikliku järelevalve erimeetmeid korrakaitseseaduses sätestatud alustel ja korras.

Selleks, et Politsei- ja Piirivalveamet saaks inimesi ohualalt evakueerida ja tagada, et evakueeritaks kõik ohualal viibivad inimesed, võib Politsei- ja Piirivalveametil olla vajalik rakendada riikliku järelevalve erimeetmeid. Lubatud erimeetmed on alljärgnevad.

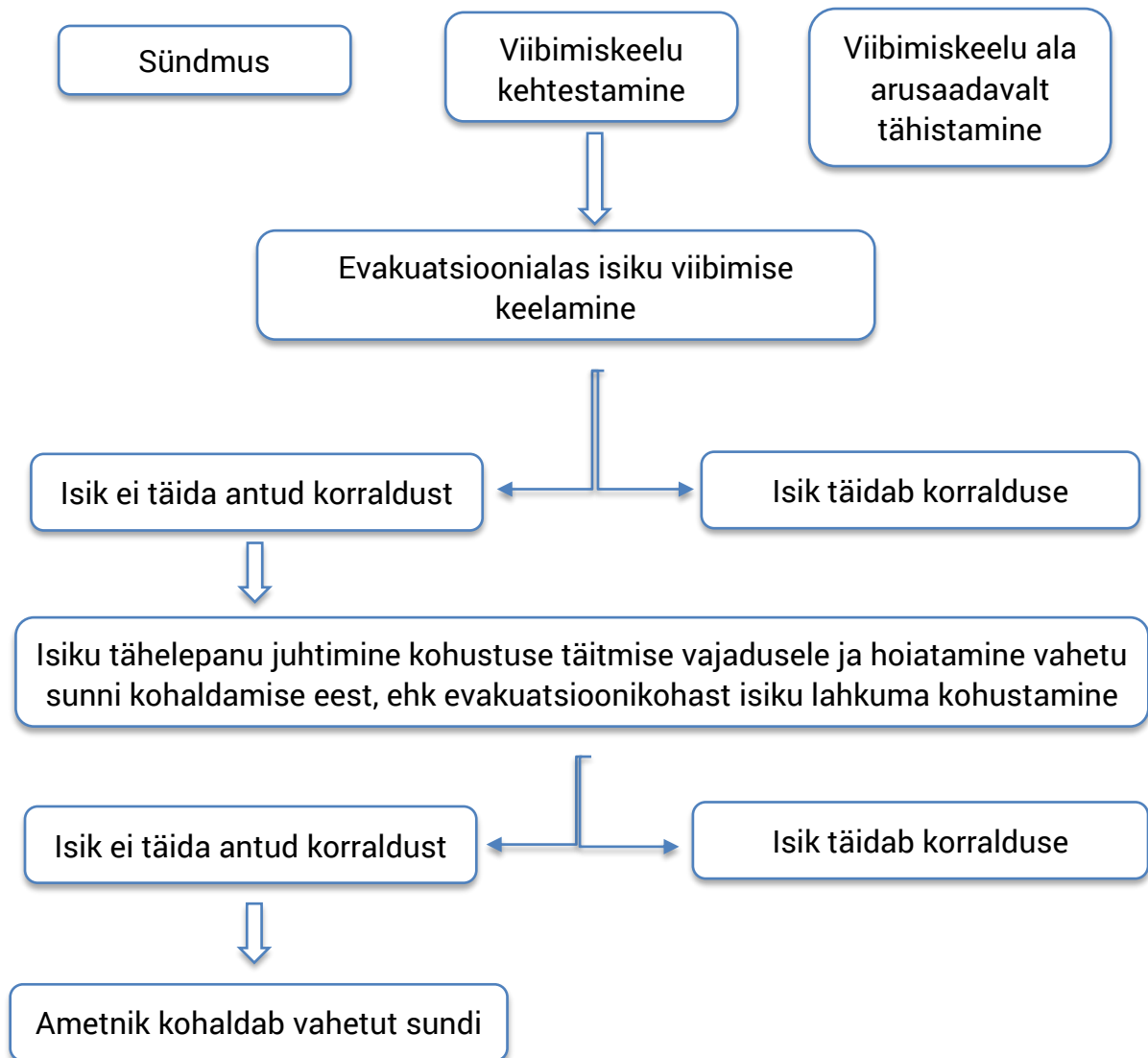
- Küsitlemine ja dokumentide nõudmine (KorS-i § 30) – näiteks on Politsei- ja Piirivalveametil vaja viibimiskeelu alal inimesi peatada ja küsitleda, et veenduda, et kõik inimesed on ohualalt evakueeritud.
- Isikusamasuse tuvastamine (KorS-i § 32) – meede on vajalik juhuks, kui inimene ei ole suuteline oma isikuandmeid edastama (näiteks vanurid, haiged, puuetega inimesed jne). Meede on vajalik selleks, et tekiks ülevaade, kes ja kuhu on evakueeritud.

- Isikuandmete töötlemine andmete saamisega sideettevõtjalt (KorS-i § 35). Näiteks soovib Politsei- ja Piirivalveamet mobiiltelefonide positsioneerimise teel teha kindlaks, kas viibimiskeelu alale on jäänud inimesi, keda on vaja evakueerida.
- Sõiduki peatamine (KorS-i § 45). Näiteks tekib vajadus sõiduki peatamiseks, kui sõiduk sõidab vales suunas (ei sõida ohualast välja, vaid ohu suunas).
- Isiku kinnipidamine (KorS-i § 46). Võib juhtuda, et kõik viibimiskeelu alal viibivad inimesed ei ole evakueerimisega nõus, näiteks ei taheta olla evakuatsioonikohtades, vaid soovitakse minna tagasi koju, et valvata oma mahajäänud vara. Kui tagasipöördumine on ohtlik, siis võib politsei esindaja inimest kinni pidada.
- Turvakontroll, isiku läbivaatus, vallasasja läbivaatus ja vallasasja hoiule võtmine (KorS-i §-d 47–49 ja 52). Ulatusliku evakuatsiooni korral kogutakse evakuatsioonikohtadesse suur hulk erinevaid inimesi (nt lapsed, vanurid, kriminaalkorras karistatud isikud jne). Seetõttu võivad seal tekkida tülid, korrariikumised jne. Turvalisuse tagamiseks on vaja, et Politsei- ja Piirivalveametil oleks õigus teostada evakueeritud inimeste turvakontrolli, isiku läbivaatust või vallasasja läbivaatust. Samuti võib tekkida vajadus võtta vallasasjad, mis võivad teiste evakueeritud inimeste jaoks olla ohtlikud (nt terariistad, kergesti süttivad vedelikud vms), hoiule.
- Valdusesse sisenemine ja valduse läbivaatus (KorS-i §-d 50 ja 51). Selleks, et veenduda, et kõik inimesed on evakueeritud, on Politsei- ja Piirivalveametil õigus viibimiskeelu alal valdusesse siseneda ja selle läbivaatust korraldada.

Vahetu sunni kohaldamine

Vahetu sunni kasutamine võib tulla kõne alla, kui isik siseneb viibimiskeeldu eirates tähistusega piiratud alale või ei täida korrakaitseorgani ametiisiku korraldust sealt lahkuda. Kui inimene ei soovi evakueeruda (näiteks ei hinda ohtu oma elule adekvaatselt) ehk ei täida antud korraldust, siis on põhjendatud juhul (oht tema elule on reaalne) võimalik kohaldada tema evakueerimiseks vahetut sundi ehk täpsemini öeldes kasutada füüsilist jõudu. Ka KorS-i § 44 lg 6 sätestab, et viibimiskeeldu rikkuva isiku suhtes on õigus kasutada vahetut sundi. Enne isiku suhtes vahetu sunni (füüsilise jõu) kohaldamist tuleb isikut, kelle suhtes kavatsetakse vahetut sundi kohaldada, hoiatada. Hoiatamise eesmärk on teadvustada isikule sunni olemust ning mõjutada selle kaudu tema käitumist. Hoiatamisest võib loobuda ainult juhul, kui hoiatamine ei ole võimalik vahetu kõrgendatud ohu tõrjumise või korrariikumise

kõrvaldamise kiire vajaduse tõttu (KorS § 78 lg 4). Protsess on kokkuvõetult esitatud alloleval skeemil.

Joonis 4. Vahetu sunni kohaldamine

2. Ulatuslikuks evakuatsiooniks valmistumine

Hädaolukorraks valmistumise aluseks on **riskianalüüsid ja hädaolukorra lahendamise plaanid (edaspidi HOLP)**.

Hädaolukorra riskianalüüs on dokument, milles hinnatakse hädaolukorra tekkimise tõenäosust ja hädaolukorra tagajärgi ning esitatakse ettepanekud hädaolukorra ennetamiseks. Riskianalüüsi koostamise eesmärk on välja selgitada ja analüüsida

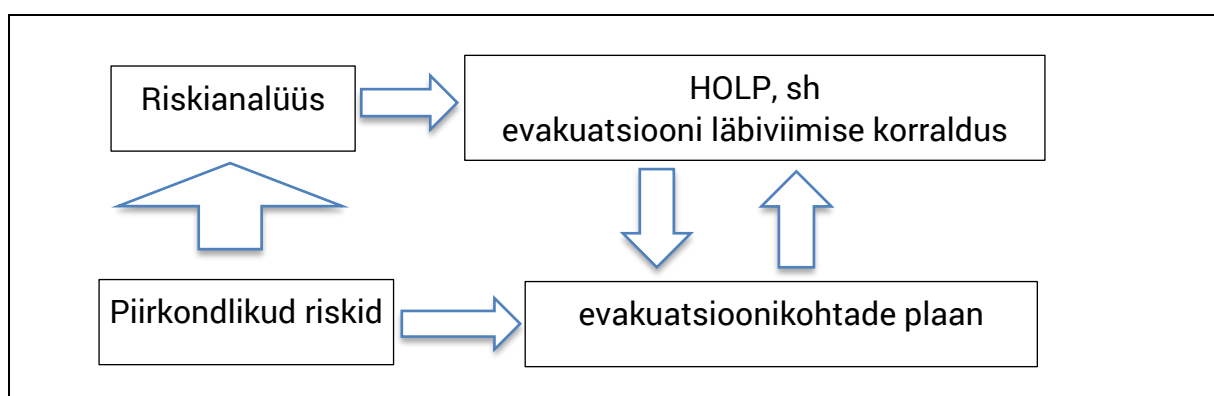
esineda võivad hädaolukordi ja neid põhjustavaid ohtusid, hädaolukordade toimumise tõenäosust ning võimalikke tagajärgi inimeste elule ja tervisele ning kahju keskkonnale ja majandusele.

HOLP on koostöökokkulepe, milles hädaolukorra lahendamist juhtiv asutus ja hädaolukorra lahendamisse kaasatud asutus või isik lepivad kokku hädaolukorra lahendamise korralduse. See tähendab, et HOLP-is kirjeldatakse, kuidas hädaolukord lahendatakse, sealhulgas vajadusel, kuidas evakuatsioon läbi viiakse. Näiteks kajastatakse HOLP-is:

- tingimused, mille korral evakuatsiooni otsus tehakse;
- tingimused, mille korral evakuatsiooni otsust ei tehta ja inimestel soovitatakse varjuda;
- evakuatsioonijuhi määramine ja tema ülesanded;
- avalikkusele edastatav teave (teavitusse peab kuuluma evakueerimise põhjus, eeldatav kestus, evakuatsiooni juhised, evakuatsioonikoha asukoht, transpordikorraldus jne);
- evakuatsioonikohas³ olemiseks vajaliku tagamine ja korraldamine;
- muu vajalik informatsioon⁴.

Oluline on siinkohal hädaolukorra riskianalüüsi ja HOLP-i omavaheline seos - kui riskianalüüsi käigus on välja tulnud, et elanike evakueerimise vajadus on tõenäoline, siis HOLP-s kirjeldatakse, kuidas evakueerimine riskianalüüsis kirjeldatud juhul läbi viiakse.

HOLP-de, riskianalüüsides ja evakuatsioonikohtade plaanide omavahelisi seoseid ilmestab alljärgnev joonis.

Joonis 1. Erinevate kriisiks valmistumise osade omavahelised seosed

³ Evakuatsioonikoht on Politsei- ja Piirivalveameti ja kohaliku omavalitsuse koostöös välja valitud hoone, kuhu evakueeritud majutatakse ning kus tagatakse inimeste viibimiseks esmavajalikud tingimused.

⁴ Vt täpsemalt HOLP-i koostamise juhendit ja riskianalüüsi koostamise juhendit

Info, kuhu inimesi saab evakueerida, tuleb kohalike omavalitsustelt. Selleks, et kõikide kohalike omavalitsuste põhiselt oleks olemas informatsioon, kuhu saab inimesi evakueerida ning millised tingimused on evakueeritavatele evakuatsioonikohas olemas, koostavad kohalikud omavalitsused koostöös Politsei- ja Piirivalveametiga evakuatsioonikohtade plaani.

- Kohaliku omavalitsuse üksus määrab koostöös Politsei- ja Piirivalveametiga oma haldusterritooriumil paiknevad võimalikud evakuatsioonikohad ning koostab koostöös Politsei- ja Piirivalveametiga evakuatsioonikohtade kasutusele võtmiseks evakuatsioonikohtade plaani.
- Plaan koostatakse arvestusega, et evakuatsioonikohtadesse on võimalik paigutada vähemalt kaks protsenti kohaliku omavalitsuse elanikest.

Edasises selgitame nimetatud sätete sisu täpsemini.

1. KOV määrab koostöös Politsei- ja Piirivalveametiga võimalikud evakuatsioonikohad.

Selle ülesande täitmiseks koostavad KOV ja PPA koostöös evakuatsioonikohtade plaani. Plaanis kajastatakse kohti, mis sobivad evakueeritute paigutamiseks. Selleks sobivad hooned, kus on olemas või on võimalik tagada:

- esmased olme- ja hügieenitingimused;
- esmavajalik toitlustamine ja joogivesi;
- esmaabi andmine;
- füüsiline turvalisus.

Võimalike evakuatsioonikohtadena saab KOV kasutada kooli- ja kultuurimajasid, spordikeskuseid vms. Evakuatsioonikohtade kohta koostatakse kirjalik ülevaade, ehk evakuatsioonikohtade plaan.

2. Evakuatsioonikohtade plaan

Plaan koostatakse arvestusega, et evakuatsioonikohtadesse on võimalik paigutada vähemalt kaks protsenti kohaliku omavalitsuse üksuse elanikest.

Näide 6. Vajalike evakuatsioonikohtade arvutamine

Tartu linnas elab 93 687 elanikku.

Plaan tuleb koostada arvestusega $93\,687 \times 2\% = 1\,874$ elanikule

Plaan koosneb üldosast, omavalitsuses asuvate evakuatsioonikohtade loetelust ja loetelus olevate objektide kirjeldusest.

Plaani üldosas esitatakse kohaliku omavalitsuse üldised andmed, sealhulgas:

- omavalitsusüksuse nimi,
- elanike arv,
- võimalike evakuatsioonikohtade arv (hooned, mida on võimalik kasutada evakuatsioonikohtadena), ja
- evakuatsioonikohtade mahutavus kokku (st kui palju inimesi on võimalik kokku evakuatsioonikohtadesse paigutada).

Kohaliku omavalitsuse evakuatsioonikohtade loetelus esitatakse detailne nimekiri objektidest, mida on võimalik evakuatsioonikohana kasutusele võtta. Sealhulgas esitatakse:

- objekti aadress - linna, küla või valla nimi, tänav, majanumber;
- nimetus - lähtuvalt ehitise kasutamise otstarbest⁵;
- mahutavus - mitu inimest on võimalik hoonesse paigutada; ning
- kontaktandmed – siin all kajastatakse nende kahe isiku kontaktandmed, kelle poole pööratakse, kui on vaja hoone kasutusse võtta. Seejuures peavad need isikud olema teadlikud, et nende pööratakse, kui evakuatsioonikoht on vaja kasutusele võtta.

Evakuatsioonikohad ja nende põhiandmed. Selles osas esitatakse üksikasjaline info iga eelmises punktis esitatud evakuatsioonikoha kohta. Andmete esitamise eesmärgiks on saada ülevaade, kui mitu inimest on ühte nimetatud evakuatsioonikohta võimalik paigutada ja mis tingimused on evakuatsioonikohas tagatud.

Näide 6. Evakuatsiooniplaan

1. Üldosa	
Maakond	<i>maakonna nimetus</i>
Elanike arv	<i>inimeste arv (Eesti rahvastikuregistri andmetel)</i>
Evakuatsioonikohtade arv	<i>objektide arv (kuhu planeeritakse inimesed paigutada)</i>
Kogumahutavus	<i>inimeste arv (võimalik inimeste arv, keda planeeritakse vastu võtta)</i>

⁵ Vajadusel abiks: ehitise kasutamise otstarvete loetelu, <https://www.riigiteataja.ee/akt/223207>

2. Kohaliku omavalitsuse evakuatsioonikohtade loetelu

Jrk	Aadress	Mahutavus	Objekti nimetus	Kontaktandmed kasutusele võtmiseks
1.	<i>aadress</i>	<i>inimeste arv</i>	<i>ametlik nimetus</i>	<i>(kahe isiku kontaktandmed)</i>

3. Evakuatsioonikohad ja nende põhiandmed

Info esitatakse kohtade kaupa ja kohaliku omavalitsuse evakuatsioonikohtade loetelu järjekorras (punkt 2). Objektide arv siinses jaotises peab võrduma arvuga, mis on esitatud üldosa kolmandas reas.

1. Evakuatsioonikoha nimi (objekti ametlik nimetus)	
Aadress	<i>aadress</i>
Mahutavus	<i>inimeste arv, keda on võimalik vastu võtta</i>
Kontakt 1	<i>ametikoht ja kontaktandmed (esimene isik, kelle poole pöörduetakse objekti kasutuselevõtmiseks)</i>
Kontakt 2	<i>ametikoht ja kontaktandmed (isik, kelle poole pöörduetakse objekti kasutuselevõtmiseks, kui esimese kontaktina märgitud isikut ei saada kätte)</i>
2. Majutus- ja hügieeningimused	
Magamiskohti	<i>olemasolul näidata mitmele inimesele on tagatud (võib olla väiksem kui punktis 1 toodud mahutavuse arv)</i>
Võimalikud magamistarvete pakkujad	
1.	<i>pakkuja nimi</i> <i>kontaktandmed</i>
2.	
Tualettide olemasolu	<i>olemasolul näidata mitmele inimesele on tagatud</i>
Pesukohtade olemasolu	<i>olemasolul näidata mitmele inimesele on tagatud</i>
Võimalikud teenuse pakkujad (<i>esitatakse juhul, kui kohapeal ei ole hügieeningimused tagatud</i>)	
1.	<i>pakkuja nimi</i> <i>kontaktandmed</i>
2.	
3.	

3. Toitlustamine		
A.	Toitlustamise võimekus objektil	<i>olemasolul näidatakse mitmele inimesele on võimalik toitlustust pakkuda</i>
B.	Võimalikud toitlustajad (<i>toitlustamine tagatakse toidu kohale toomisega</i>)	
1.	<i>toitlustaja nimi</i>	<i>kontaktandmed</i>
2.		
4. Esmaabi tagamine (<i>täidab Politsei- ja Piirivalveamet</i>)		
1.	<i>asutus või isik</i>	<i>kontaktandmed</i>
2.		
5. Turvalisus objektil (<i>võimalikud turvateenuse pakkujad, täidab Politsei- ja Piirivalveamet</i>)		
1.	<i>asutus või isik</i>	<i>kontaktandmed</i>
2.		
6. Muu oluline informatsioon (<i>täidab Politsei- ja Piirivalveamet</i>)		

Selleks, et plaanid „töotaksid“, on oluline, et kõik hädaolukorra lahendamises ja ulatusliku evakuatsiooni läbiviimises osalevad asutused:

- osalevad plaani koostamisel;
- jõuavad kokkuleppele osapoolte ülesannetes ja vastutuses;
- „tunnevad“ evakuatsiooniplaani ja evakuatsiooni korraldust detailselt;
- tagavad, et kõik erinevad plaanid ja plaanide osised on omavahel kooskõlas;
- tegelevad järjekindlalt võimelünkade ⁶ tuvastamise ja puuduste likvideerimisega.

Evakuatsioonikohtade plaane ajakohastatakse vastavalt vajadusele (muutuvad kontaktandmed, hoonete sobivus jms), kuid plaanid vaadatakse üle mitte harvemini kui kord kahe aasta jooksul.

Vabariigi Valitsuse määrus nr 112 „Hädaolukorra lahendamise juhtimise, lahendamisel osalevate asutuste ja isikute koostöö, avalikkuse teavitamise ja

---

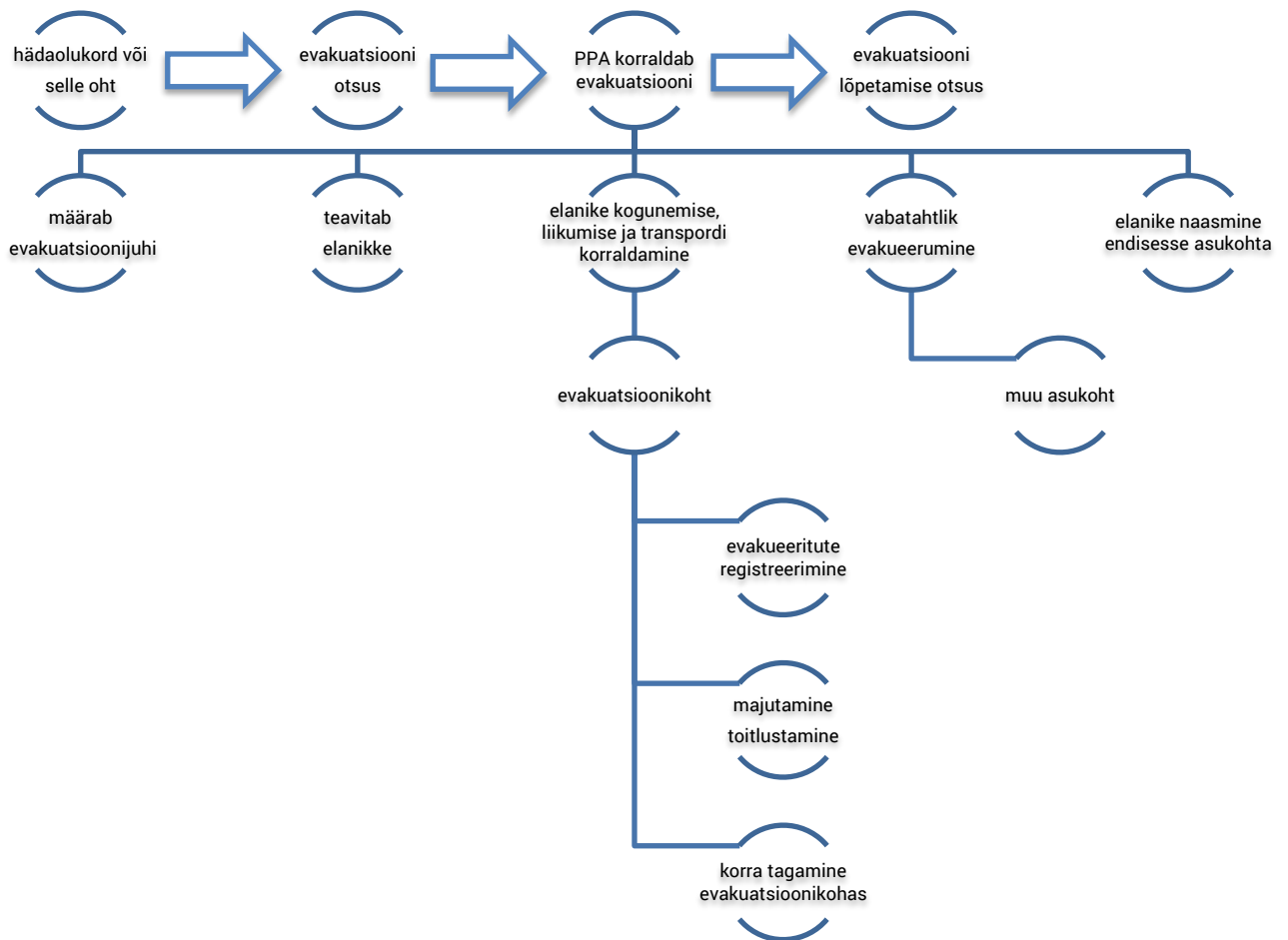
⁶ Hädaolukorra lahendamise võime all mõeldakse inimesi, oskuseid, väljaõpet, varustust, juhtimist ja protseduure, sidet, varusid ja muid HOLP-is kajastatud komponente.

asutustevahelise teabevahetuse ning ulatusliku evakuatsiooni läbiviimise nõuded ja kord“ (edaspidi *VV määrus nr 112*) ei sätesta otsesõnu KOV evakuatsioonikohtade plaani uuendamise sagedust, kuid see on tuletatav HOLP uuendamise sagedusest. Nimelt tuleb HOLP-i uuendamise käigus (mida tehakse vähemalt kord kahe aasta jooksul) hinnata ka ulatuslikku evakuatsiooni puudutavat osa ajakohasust ja selle seoseid KOV-i evakuatsioonikohtade plaaniga.

Evakuatsiooni läbiviimist puudutavate osade uuendamist korraldab Politsei- ja Piirivalveamet.

3. Ulatusliku evakuatsiooni läbiviimine

Ulatusliku evakuatsiooni läbiviimine on kokkuvõtvalt esitatud alloleval joonisel:

Joonis 2. Ulatusliku evakuatsiooni korraldus

3.1. Ulatusliku evakuatsiooni otsustamine

Evakuatsiooni otsustamise aluseks on ohu realiseerumise tõenäosuse või ulatuse hinnang. Hinnangu alusel otsustatakse, kas elanikel palutakse varjuda (st jääda koju või jääda töökohta ning mitte minna välja), või võetakse vastu otsus elanikud evakueerida.

Otsuse elanikud evakueerida langetab olukorra lahendamist juhtiv asutus või isik (vt täpsemalt esimesest peatükist), määrates evakuatsiooniala. Evakuatsiooniala on elanikele eluohtlik ala, kust elanikud evakueeritakse.

3.2. Ulatusliku evakuatsiooni korraldus

Evakuatsiooni viib läbi (korraldab) Politsei- ja Piirivalveamet. See tähendab, et Politsei- ja Piirivalveamet peab korraldama kõiki evakuatsiooniga seotud tegevusi, välja arvatud need, mis on seadusega pandud teistele asutustele. Selleks, Politsei- ja Piirivalveamet saades evakuatsiooni otsustajalt (kui ei otsusta ise) teabe evakuatsiooni läbiviimise vajaduse kohta, määrab evakuatsiooni juhi, kes:

- kaasab evakuatsiooni läbiviimise vajalikud asutused ja isikud ning annab neile ülesanded vastavalt nende pädevusele;
- korraldab evakuatsioonialal viibivate elanike teavitamise (teavitab viibimiskeelu rakendamisest) ning annab juhised edasiseks tegevuseks;
- määrab evakueeritavate kogunemiskohad;
- määrab evakuatsioonikohad;
- määrab evakuatsioonialalt evakueeritavate kogunemiskohta ja evakuatsioonikohta jõudmiseks evakuatsiooniteed;
- korraldab evakueeritavate evakuatsioonikohta liikumise või transportimise;
- korraldab evakuatsioonikohas evakueeritute üle arvestuse pidamise;
- koostöös kohaliku omavalitsusega korraldab evakuatsioonikohas evakueeritute majutamise ja toitlustamise;
- tagab evakuatsioonikohas korra.

Evakuatsiooniskeemi vaata lisast 6. Detailsed plaanid, kuidas ulatuslik evakuatsioon korraldatakse, lepatakse Politsei- ja Piirivalveameti ning evakuatsiooni läbiviimisesse kaasatud asutuste vahel kokku HOLP-de ja evakuatsioonikohtade plaanide koostamise käigus.

3.3. Elanike teavitamine

Hädaolukorrast, selle ohust ja lahendamisest teavitab avalikkust ning korraldab asutuste vahelist teabevahetust hädaolukorra lahendamist juhtiv asutus (HOS § 12 lg 2). Teavitamisel kasutatakse tavapäraseid kanaleid nagu raadiot ja televisiooni, samuti meedia, sh sotsiaalmeedia väljaanded.

Evakuatsioonialal viibijate teavitamise korraldab evakuatsiooni juht (Politsei- ja Piirivalveameti vastav ametnik), kes annab edasiseks tegevuseks juhiseid (VV määruse nr 112 § 10 lg 3 p 1). Teavitamisel kasutatakse tavapäraseid kanaleid:

raadiot ja televisiooni, samuti meedia, sh sotsiaalmeedia väljaanded. Vajadusel tehakse otseteavitust ehk ükselt-uksele teavitust.

Avalikkusele edastatav informatsioon on:

- evakuatsiooni põhjus ja ohud;
- evakuatsiooniteed ja evakuatsioonikoha (või jaotuspunkti) asukoht;
- liikluskorraldus ja suunised autoga liikujatele;
- liikumise keelualad;
- suunised jalgsi liikuvatele inimestele;
- kogunemisala ja kellaajad evakueeritavate transportimiseks;
- majutamist puudutav info, sealhulgas kodunt kaasa võetavate asjade nimekiri;
- informatsioon lasteasutustele ja liikumispuudega või erivajadustega inimestele ning nende transportimise korraldus;
- infotelefoni number või koht, kust saab täiendavat informatsiooni.

Juhiseid elanikele, kuidas evakuatsiooni korral toimida, on esitatud lisas 2.

NB! Evakueeritud inimesel on õigus otsustada, kas ta soovib evakuatsioonikohta jääda või ta soovib sealt lahkuda (on olemas muu ohutu koht, näiteks saab peatuda sugulaste juures). Vabatahtlikult ehk iseseisvalt evakueeruvatest elanikest räägime juhul, kui elanik ohu teavituse saamisel või viibimiskeelu saamisel lahkub vastavalt saadud juhistele iseseisvalt evakuatsioonialalt mööda määratud evakuatsiooniteed sobivasse majutuskohta. See tähendab, et elanik ei vaja abi ja tal on olemas koht, kus peatuda kuni viibimiskeelu aluseks oleva hädaolukorra või hädaolukorra ohu lõppemiseni.

3.4. Evakuatsiooni lõpetamine

Ulatusliku evakuatsiooni lõpetamise otsustab asutus, kes otsustas evakueerimise läbiviimise (viibimiskeelu rakendamise). Selleks hindab evakuatsiooni otsustanud asutus sündmuse lahendamise käigus järjepidevalt olukorda, kas evakuatsiooniala on endiselt elanikele ohtlik või on võimalik anda elanike luba naasmiseks. Kui viibimiskeeldu kohaldas Päästeamet, siis teavitab Päästeamet evakuatsiooni vajaduse lõppemisest Politsei- ja Piirivalveametit.

Elanike evakuatsioonikohast naasmine toimub Politsei- ja Piirivalveameti juhtimisel samas korras kui toimus evakueerimine. Naasvatele elanikele antakse järgmine informatsioon⁷:

- lühike kokkuvõte toimunust ja millises seisukorras on ala, kust elanikud evakueeriti;
- millised piirkonnad on ohutud või kuhu minna ei tohi;
- pooleli olevad pääste-, taastamise- või muud tööd piirkonnas;
- tagasiminekuks avatud teed;
- transpordikorraldus neile, kellel puuduvad liikumisvahendid; ja transpordipunkti asukoht;
- kontakt, kust saab täiendavat informatsiooni.

Arvestada tuleb, et kuigi hädaolukord võib olla lõppenud, ei pruugi elanikel olla võimalik endisesse elukohta naasta (elukoht võib olla hävinud või pole seal näiteks vett ning elektrit).

4. Evakuatsiooni läbiviimisega tekkinud kulude katmine

Ulatusliku evakuatsiooniga tekkinud kulude katmise põhimõtted lähtuvad riigieelarve seadusest (edaspidi *RES*). Kulude katmise põhimõtteid eriolukorra ajal on täpsustatud HOS-is. See tähendab, et RES sätestab riigieelarve koostamise, vastuvõtmise ja selle vahendite kasutamise tingimused ning korra, samuti Vabariigi Valitsuse reservi ja stabiliseerimisreservi kasutamise tingimused. HOS sätestab kulude katmise eriolukorras, kui rakendatakse olukorra lahendamiseks sundvõõrandamise või sundkasutamise meetet või töökohustuse meetet.

- Ministeeriumi valitsemisalal on õigus kasutada riigieelarve vahendeid sihtotstarbeliselt ja ainult siis, kui vastavad vahendid on eelarves ette nähtud (*RES* § 53).
- Riigieelarvega kindlaks määratud vahendite kasutamise administratiivset ja majandusliku sisu järgi liigendust on võimalik muuta vaid riigieelarve muutmise või lisaelarvega (*RES* § 56).
- Vabariigi Valitsuse reservi vahendeid võib kasutada ettenägematuteks kuludeks, mida ei ole võimalik riigieelarve eelnõu menetlemisel planeerida. Reservist vahendite eraldamise otsustab Vabariigi Valitsus ning reservist

---

⁷ Määrus 112 § 9 lg 2 p 5 (avalikkusele tuleb edastada teave hädaolukorra lahendamise käigust ja hädaolukorra lõppemisest).

vahendite eraldamise ja eraldatud vahendite kasutamise korra kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega⁸ (RES § 58).

- Stabiliseerimisreserv on selliste kulude rahastamiseks, mille eesmärk on muuhulgas sotsiaalmajanduslike kriiside vältimine või leevendamine; ning eriolukorra, erakorralise seisukorra, sõjaseisukorra või muu erakorralise olukorra või olulise mõjuga kriisi lahendamine või ennetamine (RES § 71). Stabiliseerimisreservi vahendite kasutusele võtmise otsustab Riigikogu Vabariigi Valitsuse ettepanekul (RES § 73).
- Riik maksab isikule isiku asja eriolukorra ajal sundvõõrandamise või sundkasutuse eest hüvitist (HOS § 29).
- Eriolukorra tööle rakendatud füüsilisele isikule maksab riik töötatud aja eest toetust (HOS § 43).

Alljärgnevalt selgitame toodud punktide sisu täpsemalt.

1. Vahendite kasutamise sihtotstarve ja selle muutmine

Üldjuhul kaetakse riigiasutuse tegevusega seotud kulud neile jooksva aasta riigieelarvega eraldatud vahenditest, kohaliku omavalitsuse kulud aga kohaliku omavalitsuse eelarvest. Eelarve koostamisel tuleb kõigil hinnata vahendite vajaduse tõenäosust ja kui vastava kulu või investeeringu tegemise vajadus on ettenähtav või tõenäoline, siis tuleb kavandada vahendid oma asutuse eelarves. Jooksva aasta riigieelarve vastuvõtmisega annab seadusandlik võim (Riigikogu) täitevvõimule (riigiasutused) loa riigi raha kulutamiseks, seades sellega piirid, mida täitevvõim peab nii summaliselt kui selle summa jaotuse osas arvestama.

See tähendab, et:

- a) asutused peavad eelarve koostamisel hindama, millised on neile seadusega pandud kohustused ja vastavalt planeerima eelarve (näiteks peab Politsei- ja Piirivalveamet olema valmis ulatusliku evakuatsiooni korraldamiseks ning KOV peab abistama politseid evakuatsiooniplaani koostamisel), ning
- b) seadusega etteantud piires võib asutus oma vajadustest lähtuvalt eelarves kavandatud kulude otstarvet muuta ehk kasutada eelarvesse planeeritud vahendeid teisiti kui algselt kavandatud (näiteks kui algselt oli personalikulu eelarvet planeerides arvestatud, et evakuatsioonikohtade plaani

---

⁸ Vabariigi Valitsuse reservist vahendite eraldamise ja eraldatud vahendite kasutamise kord. Vastu võetud 31.07.2014 nr 123

koostamisega kaasneb tööaja kulu 10 tundi aga kulus 15, siis on võimalik personali eelarve sees teha ümbertõstmisi, et lisatöö saaks tasustatud).

2. Erakorralise sündmusega seotud kulude katmine Vabariigi Valitsuse reservist

Vabariigi Valitsuse reservist kaetakse ettenägematud kulud, kusjuures ettenägematu kulu on RES-i tähenduses see kulu, mis on ettenägematu kas:

- a) jooksva aasta eelarve mõttes (näiteks tegelikud kulud osutusid objektiivsetel põhjustel märkimisväärselt suuremaks, kui eelarve koostamisel hinnati); või
- b) see tuleneb ettenägematust sündmusest (näiteks õnnetusest).

See tähendab, et kui tõesti leiab aset sündmus, mille lahendamise käigus toimub ulatuslik evakuatsioon, ning elanike toitlustamise, majutamise ning avaliku korra tagamisega kaasnevad erakorralised kulud, mida ei ole võimalik või mida ei ole õige katta asutuse eelarves olevatest vahenditest, siis on õigustatud tehtud kulude katmise taotlemine Vabariigi Valitsuse reservist.

Vabariigi Valitsusel on õigus otsustada, kas ta katab taotletud kulu Vabariigi Valitsuse reservist või mitte. Vabariigi Valitsus ei saa toetada kulude katmist:

- a) kui kulud ei olnud otseselt seotud evakuatsiooni korraldamisega (näiteks kulude katmiseks on edastatud kultuurimaja prügiarve, kuid antud kultuurimajas evakueeritavaid ei majutatud);
- b) kui katmist vajavate kulude maht on kokku suurem, kui reservis on vahendeid (näiteks teeb Rahandusministeerium ettepaneku katta kulud hoopis stabiliseerimisreservist); või
- c) kui kulude katmine on võimalik muudest vahenditest (Rahandusministeerium teeb Vabariigi Valitsusele lahendada küsimus jooksva aasta riigieelarve muutmise teel, suunates vahendeid ümber).

Vabariigi Valitsuse reservist vahendite eraldamise ja kasutamise täpsem kord on sätestatud Vabariigi Valitsuse 31. juuli 2014. aasta määruses nr 123 „Vabariigi Valitsuse reservist vahendite eraldamise ja eraldatud vahendite kasutamise kord“. Sealhulgas sätestatakse määruses, kuidas toimub kuludokumentide koondamine, taotluste menetlemine ja koondtaotluse esitamine Rahandusministeeriumile ning Vabariigi Valitsusele otsustamiseks. See tähendab, et kui ulatusliku evakuatsiooni korraldamisega seotud olnud asutused ei otsusta teisiti (näiteks koondab kõik hädaolukorra lahendamise seotud kulud kokku hädaolukorra lahendamist juhtinud asutus), siis koondab tehtud kulud evakuatsiooni korraldav Politsei- ja Piirivalveamet.

3. Stabiliseerimisreservist vahendite eraldamine

Stabiliseerimisreservi kasutuselevõtu otsustab Riigikogu Vabariigi Valitsuse ettepanekul. Pärast otsuse tegemist esitab Valitsus Riigikogule lisaelarve või eelarve muutmise eelnõu (näiteks nähakse lisaelarvega ette, et stabiliseerimisreservist eraldatud vahendid suunatakse Vabariigi Valitsuse reservi, et oleks võimalik erakorralisi kulusid katta).

4. Kulude katmine eriolukorras, kui rakendatakse olukorra lahendamiseks sundvõõrandamise või sundkasutamise meetet või töökohustuse meetet

Ulatusliku evakuatsiooni läbiviimiseks võib olla vaja tehnikat ja vahendeid, mida ulatuslikku evakuatsiooni korraldaval asutusel ei ole või mille saamiseks puuduvad varasemalt sõlmitud lepingud. Selliseks juhuks on HOS-is ette nähtud, et eriolukorras on võimalik olukorra lahendamiseks vajalik tehnika või vahendid sundvõõrandada (näiteks võõrandatakse hulgilaost toiduained) või sundkasutusse võtta (näiteks võetakse elanike transpordiks sundkasutusse bussid), samuti on võimalik seada inimesele töökohustus (näiteks pannakse inimesele kohustus evakueeritute toitlustamise korraldamiseks töötada köögis).

Seadusega on ette nähtud kulude katmine:

- a) eriolukorra tööle rakendatud isikule makstakse toetust töölepingu seaduse § 29 lõike 5 alusel Vabariigi Valitsuse määrusega kehtestatud tunnitasu alammäära summas iga töötatud tunni eest⁹; ning
- b) isikule makstakse isiku asja eriolukorra ajal sundvõõrandamise või sundkasutuse eest hüvitist õiglasel ulatuses¹⁰.

Sätetatud on, et toetuse või hüvitise maksab isikule välja asutus, kelle ülesannete täitmiseks isik eriolukorra tööle rakendati, või kelle nimel ametiisik asja sundvõõrandas või selle sundkasutusse võttis.

---

⁹ Vabariigi Valitsuse määrus nr 110, vastu võetud 22.06.2017 „Eriolukorra tööle rakendatud isikule toetuse maksmise ulatus ja kord“

¹⁰ Vabariigi Valitsuse määrus nr 109, vastu võetud 22.06.2017 „Eriolukorra ajal asja sundvõõrandamise ja sundkasutuse eest hüvitise arvutamise ja maksmise kord“

Näide 7. Sundvõõrandamisega kaasnenud kulude katmine

Politsei- ja Piirivalveamet võtab elanike veoks sundkasutusse bussi ja eriolukorra lõppemisel tagastab bussi omanikule.

Bussi omanik esitab 60 päeva jooksul kasutamiseega kaasnenud kulu hüvitamiseks taotluse Politsei- ja Piirivalveametile (sh tõestab hüvitise saamise õigust, ehk on bussi omanik; selgitab taotletava hüvitise suurust, näiteks täitmata jäänud lepingutega kaasnev kulu, bussi kulum, kütusekulu jne).

Politsei- ja Piirivalveamet kontrollib (30 kalendripäeva jooksul andmete ja kõigi vajalike dokumentide saamisest arvates) taotluse õigsust (st kas taotletav summa on põhjendatud) ning otsustab hüvitise välja maksta.

Politsei- ja Piirivalveamet kannab otsustatud summa (30 kalendripäeva jooksul otsuse tegemisest arvates) taotluses märgitud arveldusarvele.

Kui asutusel ei olnud eelarves vahendeid selliseks kuluks planeeritud, siis on võimalik tehtud kulude hüvitamist taotleda Vabariigi Valitsuse reservist, vt punkt 2.

Lisa 1. Kohaliku omavalitsuse üksuse evakuatsioonikohtade plaan

1. Üldosa

Maakond	<i>maakonna nimetus</i>
Elanike arv	<i>inimeste arv (Eesti rahvastikuregistri andmetel)</i>
Evakuatsioonikohtade arv	<i>objektide arv (kuhu planeeritakse inimesed paigutada)</i>
Kogumahutavus	<i>inimeste arv (võimalik inimeste arv, keda planeeritakse vastu võtta)</i>

2. Kohaliku omavalitsuse evakuatsioonikohtade loetelu

Jrk	Aadress	Mahutavus	Objekti nimetus	Kontaktandmed kasutusele võtmiseks
1.	<i>aadress</i>	<i>inimeste arv</i>	<i>ametlik nimetus</i>	<i>(kahe isiku kontaktandmed)</i>

3. Evakuatsioonikohad ja nende põhiandmed

Info esitatakse kohtade kaupa ja kohaliku omavalitsuse evakuatsioonikohtade loetelu järjekorras (punkt 2). Objektide arv siinses jaotises peab võrduma arvuga, mis on esitatud üldosa kolmandas reas.

7. Evakuatsioonikoha nimi (objekti ametlik nimetus)	
Aadress	<i>aadress</i>
Mahutavus	<i>inimeste arv, keda on võimalik vastu võtta</i>
Kontakt 1	<i>ametikoht ja kontaktandmed (esimene isik, kelle poole pöörduetakse objekti kasutuselevõtmiseks)</i>
Kontakt 2	<i>ametikoht ja kontaktandmed (isik, kelle poole pöörduetakse objekti kasutuselevõtmiseks, kui esimese kontaktina märgitud isikut ei saada kätte)</i>
8. Majutus- ja hügieeningimused	
Magamiskohti	<i>olemasolul näidata mitmele inimesele on tagatud (võib olla väiksem kui punktis 1 toodud mahutavuse arv)</i>
	Võimalikud magamistarvete pakkujad
1.	<i>pakkuja nimi</i> <i>kontaktandmed</i>

2.		
Tualettide olemasolu	<i>olemasolul näidata mitmele inimesele on tagatud</i>	
Pesukohtade olemasolu	<i>olemasolul näidata mitmele inimesele on tagatud</i>	
	Võimalikud teenuse pakkujad (<i>esitatakse juhul, kui kohapeal ei ole hügieenitingimused tagatud</i>)	
1.	<i>pakkuja nimi</i>	<i>kontaktandmed</i>
2.		
3.		
9. Toitlustamine		
A.	Toitlustamise võimekus objektil	<i>olemasolul näidata mitmele inimesele on võimalik toitlustust pakkuda</i>
B.	Võimalikud toitlustajad (<i>toitlustamine tagatakse toidu kohale toomisega</i>)	
1.	<i>toitlustaja nimi</i>	<i>kontaktandmed</i>
2.		
10. Esmaabi tagamine (<i>täidab Politsei- ja Piirivalveamet</i>)		
1.	<i>asutus või isik</i>	<i>kontaktandmed</i>
2.		
11. Turvalisus objektil (<i>võimalikud turvateenuse pakkujad, täidab Politsei- ja Piirivalveamet</i>)		
1.	<i>asutus või isik</i>	<i>kontaktandmed</i>
2.		
12. Muu oluline informatsioon (<i>täidab Politsei- ja Piirivalveamet</i>)		

Lisa 2. Juhis elanikele kuidas evakuatsiooni korral tegutseda

- Järgi evakuatsiooni läbi viivate ametkondade juhiseid ohtlikust piirkonnast lahkumiseks ning kogunemisalale ja evakuatsioonikohtadesse jõudmiseks. Nende suunised põhinevad reaalse ohu hinnangul.
- Võta kaasa esmavajalikud asjad:
  - ID-kaart, pangakaart, sularaha, laste dokumendid;
  - mobiiltelefon koos laadijaga;
  - hügieenitarbed;
  - magamisasjad (magamiskott või tekk);
  - lisariided;
  - toit kuni kolme päeva arvestuses (konservid, kuivikud, pähklid, maiustused jmt) ja joogivesi vähemalt üheks päevaks;
  - esmaabivahendid ja ravimid;
  - taskulamp ja varupatareid;
  - kaasaskantav raadio ja varupatareid;
  - laste lemmikmänguasjad
  - muud olulised vahendid (taskunuga, tikud, toidunõud, söögiriistad jne).
- Riietu vastavalt ilmastikutingimustele.
- Kodust lahkudes:
  - lülita välja elekter;
  - sulge aknad ja lukusta ukсед;
  - kontrolli, kas naabrid on evakueerimisest teadlikud, paku neile abi;
  - taga lemmikloomade turvalisus ja heaolu eemaloleku ajaks.
- Iseseisval evakueerumisel kasuta neid teid, mida meedia kaudu soovitab politsei.
- Kui vajad evakueerumisel abi, anna sellest evakuatsiooni läbiviijatele teada. Inimestele, kes viibivad ohtlikul alal ja vajavad täiendavat abi, korraldatakse transport ja ajutine majutuskoht. Evakuatsiooni läbiviijad püüavad leida üles kõik abivajajad.
- Ära mine koju tagasi enne kui saad ametliku kinnituse, et see on turvaline.

Lisa 3. Vabariigi Valitsuse korralduse näidis

VABARIIGI VALITSUS

päev. kuu 20XX. a nr XX

KORRALDUS

Eriolukorra väljakuulutamise [mis piirkonnas?]

Korraldus kehtestatakse Eesti Vabariigi põhiseaduse § 87 punkti 8 ning hädaolukorra seaduse § 19 lõike 1 alusel.

1. Kuulutada [millest?] tuleneva hädaolukorra lahendamiseks välja eriolukord [mis piirkonnas]. Eriolukord kuulutatakse välja [põhjendus, et hädaolukorra lahendamiseks on vaja rakendada hädaolukorra seaduse 4. peatükis sätestatud meetmeid].
2. Määrata eriolukorra juhiks [milline minister].
3. Kehtestada viibimiskeeld [mis piirkonnas või piirkonna osas] alates [viivitamata või alates ajahetkest].
4. Eriolukorra juhil on õigus anda korraldusi eriolukorra väljakuulutamise tinginud sündmusest tuleneva hädaolukorra lahendamiseks: [kellele? Nimetada KOV-d, kes on kohustatud rakendama meetmeid olukorra lahendamiseks (näiteks majutama evakueeritavaid) ning peavad juhinduma eriolukorra juhi korraldustest].
  - 1)
5. Eriolukorra väljakuulutamise põhjustanud hädaolukorra lahendamisega seotud kulud [kaetakse asutuste eelarvest või Vabariigi Valitsuse reservist] [mis mahus?].
6. Massiteabevahendite valdajatel avaldada korraldus viivitamata ja muutmata kujul.
7. [Kui soovitakse, et korraldus jõustub hiljem kui allakirjutamisel, siis märkida tähtaeg]

Eesnimi Perenimi

Peaminister

Eesnimi Perenimi

Riigisekretär

Lisa 4. Eriolukorra juhi korralduse näidis

EELNÕU

päev.kuu.aasta

ERIOLUKORRA JUHT

KORRALDUS

Viibimiskeelu kehtestamine [*mis piirkonnas?*] ja asjade sundkasutusse võtmine

Korraldus kehtestatakse hädaolukorra seaduse § 24 lõike 2, § 28 lõike 1 ning § 31 lõike 1 alusel ja koosõlas Vabariigi Valitsuse [*päev.kuu.aasta*]. aasta korraldusega nr XX „Eriolukorra väljakuulutamise...“.

1. Keelata isikutel [*mis piirkonnas?*] viibimine [*mis ajast?*].
2. Punktis 1 nimetatud piirkonnas viibivatel isikutel lahkuda piirkonnast [*viivitamata, mis aja jooksul?*].
3. Viibimiskeelu rakendamist korraldab [*eriolukorra tööde juht või ametiisik*].
4. Võtta evakuatsiooni korraldamiseks sundkasutusse [*vajalik sõiduk või masin, kui on vaja lahendada evakueeritavate majutamise küsimus, siis kinnisasi või selle osa või ehiti*].
5. Sundkasutusse võetava asja omanikul/valdajal tuua punktis [4] nimetatud vallasasjad [*kuhu ja milla*].
6. Sundkasutusse võtmise viib läbi [*eriolukorra tööde juht või tema määratud ametiisik*].
7. Evakueeritute majutamine korraldada [*nimetada KOV-id ja mitu evakueeritavat kellelegi, kui on võimalik elanike arv teada*].
8. Avaldada teave kehtestatud viibimiskeelu kohta viivitamata massiteabevahendites.

(*allkirjastatud digitaalselt*)

Eesnimi Perenimi

x-minister

Lisa 5. Eriolukorra tööde juhi käskkirja näidis

POLITSEI- JA PIIRIVALVEAMETI PEADIREKTOR

KÄSKKIRI

päev.kuu.aasta nr XX

Tallinn

Evakuatsioonijuhi määramine

Käskkiri kehtestatakse hädaolukorra seaduse § 25 lõike 4 ning § 31 lõike 1 alusel ja kooskõlas Vabariigi Valitsuse [päev.kuu.aasta]. aasta korraldusega nr XX „Eriolukorra väljakuulutamise...“.

1. Määran evakuatsioonijuhiks [*Eesnimi, Perenimi, ametinimetus*].
2. [*Vajadusel*] Suunised ressursside ümbersuunamiseks, varasemalt planeeritud ülesannete ajutiseks peatamiseks jne.
3. [*Vajadusel*] Kontrolli käskkirja täitmise üle panen peadirektori asetäitjale ..... alal.
4. Dokumendihaldusbürool teha käskkiri teatavaks peadirektori asetäitjatele, prefektidele ja ..... dokumendihaldussüsteemi “Delta” kaudu.

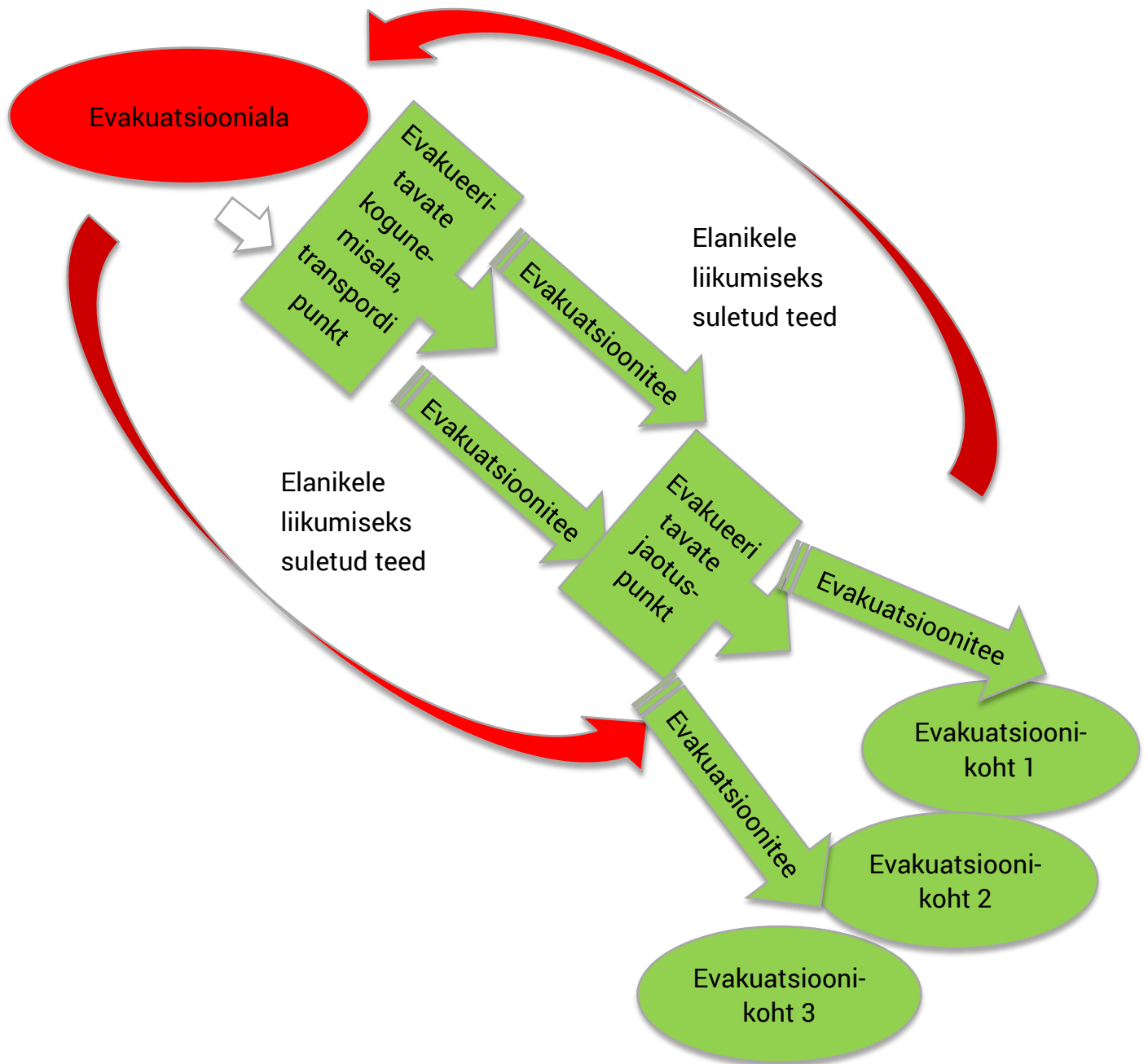
või

4. Kohustan XX prefektuuri pressiesindajat edastama käesolev otsus avalikkusele teadmiseks meediakanalite kaudu.

(allkirjastatud digitaalselt)

Eesnimi Perenimi

Lisa 6. Evakuatsiooniskeem

Evakueeritute kogunemisala on koht, kuhu evakueeritavad kogunevad ning kust suunatakse nad edasi evakuatsioonikohta. Kogunemisalas või ala juures asub transpordipunkt, kust isiklikku transpordivahendit mitteomavad inimesed transporditakse evakuatsioonikohta.

Evakuatsioonikoht on Politsei- ja Piirivalveameti ja kohaliku omavalitsuse koostöös välja valitud hoone, kuhu evakueeritud majutatakse ning kus tagatakse inimeste viibimiseks esmavajalikud tingimused. Evakuatsioonikohas korraldatakse evakueeritute registreerimine.

Evakuatsioonitee on elanike evakueerimiseks kasutatav tee. Evakuatsiooniteed kasutavad ka need inimesed, kes iseseisvalt liiguvad evakuatsioonialast välja.

Suletud tee on tee, mis on elanikele kasutamiseks suletud. Küll aga võivad seda teed kasutada operatiivsõidukid.

Evakueeritavate jaotuspunkt luuakse juhul, kui on vajalik inimeste jaotamine erinevate evakuatsioonikohtade vahel. See tähendab, et jaotuspunkt on sündmuskohale lähim koht, kus toimub evakueeritute kogunemine ja jaotamine erinevate evakuatsioonikohtade vahel. Võimalusel toimub elanike registreerimine jaotuspunktis.